

Öz

Kent sahip olduğu araçlar sayesinde, farklı ve tesadüfi olanla karşılaşmaya, onu tanımaya ve onunla etkileşim içinde olmaya imkân tanımaktadır. Bu araçlar arasında en güçlü olanı kamusal açık mekânlardır. Zaman içinde değişen kültürel yaklaşımlarla, ekonomik kaygılarla açık alanların yüklendiği anlamlar değişmeye başlamış, kamusal mekânlarda sanata olan ilgi ve sanat eserinin sahip olduğu estetik değere olan ihtiyaç artmıştır. Günümüzde bireyleri farklı alternatiflerle bir araya getiren kamusal alanlarda; mekânsal kaliteyi arttırmak adına kullanıcılarla iletişim halinde olan sanatsal düzenlemelere sıklıkla yer verilmektedir. Çağdaş sanatçı, geleneksel sergileme yöntemlerinde değişiklik arayışına girerek ürettiği tasarımları ile izleyiciler arasındaki ilişkinin güçlenmesini hedeflemektedir. Sanatçı farklı strüktürleri, malzemeyi güncel tekniklerle birlikte kullanmaya yönelik uygulamaları üzerinde çalışmaktadır. Bunlardan biri olan, kentsel peyzaj ile ilişkisi düşünülerek oluşturulan ve 'yerleştirme sanatı' olarak ifade edilen mekânsal enstalasyonlar ile kentliler alan kullanımı açısından farklı deneyimler yaşama imkânı bulabilmektedir. Çalışmanın amacı, strüktür türlerinden biri olan, özellikle büyük açıklıkları geçmede avantaj sağlayan, malzeme ve uygulama açısından sunduğu esnek yaklaşımlarla şehir içine rahatlıkla adapte edilebilen asma-germe strüktür ile oluşturulan enstalasyonları malzeme-yerleşim-renk-geçirgenlik ekseninde incelemektir. Araştırma, konu ile ilgili literatür taraması ile başlamış, güncel örnekler üzerinden sınıflandırma yapılarak bütünselliği destekleyecek bir çerçeve oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular ışığında, mekânsal kullanım değeri olan asma-germe strüktürler ile oluşturulan enstalasyonların akılda kalıcı kullanıcı deneyimleri yaratmaya olanak sağladığı, estetik ve işlevsel boyutta etkileşimi arttırdığı görülmüştür. Teknolojik gelişmelerle birlikte kullanım alanlarının daha da artacağı düşünülen asma-germe temelli enstalasyonların, kent için odak noktası oluşturarak kullanıcı mekân etkileşiminin sürekliliğini destekleyen bir potansiyele sahip olduğu, pek çok âtıl kalmış kamusal alanın fark edilmiş potansiyeline kavuşmasına imkân tanıdığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Açık Mekân, Asma-Germe Strüktür, Enstalasyon, Esneklik, Teknoloji.

Kamusal Açık Mekânlarda Asma-Germe Strüktür Temelli Enstalasyonlar

Suspended-Tensile Structure Based Installations in Open Public Spaces

^{1B} Hande Zeynep Kayan

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

^{1B} Emir Gökhan Sazlı

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

Başvuru tarihi/Received: 08.12.2022, Revize tarihi/ Revised: 12.07.2023, Kabul tarihi/Final Acceptance: 17.10.2023

Extended Abstract

Thanks to the tools it has, the city enables to encounter the different and the random, to get to know it and even to interact with it. The most powerful of these tools is open public spaces. Over time, with changing cultural approaches, economic concerns, social disappointments, the organization of urban space and the meanings attributed to open spaces have begun to change, and the interest in art in public spaces and the need for the aesthetic value of artworks have increased. Today, in open public spaces that bring together individuals in the city with different alternatives; in order to increase the spatial quality, artistic arrangements that are in contact with the users of the space and that use the technological opportunities to the full are frequently included. The contemporary artist seeks a change in traditional exhibition methods and aims to strengthen the relationship between the audiences with the designs he produces. With this idea, designers are working on public art applications with functional, historical features that utilize different structures and materials in combination with contemporary techniques. One of them, with the spatial installations, which are also referred to as 'installation art', one of the design approaches created in open public spaces, urbanites have the opportunity to have different experiences in terms of space use. The aim of the study; Examining the open public space installations, which are created with flexible materials and application details, which are especially advantageous in passing large openings and which can be easily adapted into the city, on the axis of material-interaction-color-permeability-flexibility-sustainability, how the artists' expression styles and the perception of city users will be examined to reach conclusions about its impact.

The research started with a literature review on the subject, shared current examples, and a framework was established to create a holistic approach through a classification. In this study, the purpose of the selection of installations created with suspended-tensile structures has been defined by the following research questions and the boundaries have been determined.

. What is the function of installations in the open public space?

. What is the effect of installations created with suspended-tensile structures on the urban landscape in open public space?

. What is the effect of suspended-tensile structures on spatial installation designs? How effective is the technology factor?

Created with suspended-tensile installations that allow the use of wider space than other types of structures, 'spaces within space' can offer applications in which the audience can enter and experience the space from different perspectives. When the installations created with a suspended-tensile structure in open public spaces are examined, it is seen that they are short or long-term depending on the purpose of installation, they can have symbolic, aesthetic and even functional features in some cases. It has been seen that the installations created with suspended-tensile structures allow to create memorable user experiences, increase the interaction in aesthetic and functional dimensions, contain messages from the current period and have positive features to be a source of morale. It has been understood that the installations have the potential to support the continuity of user-space interaction by creating a focal point for the city.

The examples examined within the scope of the study emphasize the methodological diversity in the relationship between installation and Suspended-Tensile structure. It can be used to dangle, zone, center, knit, etc. It has been seen that these open public space installations, which are created with suspension-tensile systems that can be easily adapted to the city with flexible approaches in terms of materials and applications, which are especially advantageous in passing large openings, also allow the realization of various urban space activities. It is possible for the masses to socialize and come together for a purpose. Many idle public spaces, which have the opportunity to be included in the city with installations established with a suspended-tensile structure, reach their hidden or unnoticed potential. In this sense, the meaningful and planned coexistence of the urban fabric and its environment also strengthens the integrity effect in designs. It is foreseen that the installations created with suspended-tensile structures, where accessibility is possible with designs of unexpected sizes and forms, will be used more frequently in open public spaces, increasing their area of influence day by day with audience participation in the foreground.

Keywords: Open Public Spaces, Suspended-Tensile Structure, Installation, Flexibility, Technology.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Cite this article as: Kayan HZ, Sazlı EG. Kamusal Açık Mekânlarda Asma-Germe Strüktür Temelli Enstalasyonlar. Tasarım Kuram 2023;19(40):467-482.

1. GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Kentlerin var olabilmesi sosyo-ekonomik koşullar, kültürel doku, yaşam kalitesi vb. unsurların dengeli biçimde bir araya gelmesine bağlıdır. Aynı zamanda kent, pek çok anlamda farklı özelliklere ve alt yapıya sahip insanın ihtiyaçlarına ve beklentilerine göre değişen, güncellenen bir yapıya sahiptir (Lynch 2010). ‘Yaşayan organizmalar’ (Erdönmez ve Çelik 2016,147) olarak tanımlanan kentlerde özellikle kamusal alanların varlığı, sağladığı fiziksel koşulları ve doğru tanımlanmış olmaları ile kentlerin yaşanabilirlik yüzdesini arttırmaktadır (Erdönmez ve Çelik 2016; Alexander vd. 1977; İncoğlu ve Aytuğ 2009). Özat vd. (2017,5) göre, ‘başarılı kamusal mekânların üretilmesi için belirlenmiş olan parametreler konfor ve imaj, erişim ve bağlantı, kullanım ve etkinlik ile sosyalleşmedir’.

Kamusal mekân; müzik, spor ve her türlü konuşma, eylem dahil farklı iletişim araçlarıyla sosyal ilişkilerin kurulduğu, kısa veya uzun süreli kullanıma imkân veren, insanların uyum içinde hareket ettikleri yerlerdir (Kejanlıoğlu 2004, Keane 2002, Kılınç ve Tatal 2021). Kamusal alan; kentlilerin kültürel birikimlerini paylaştığı, karşındakine aktardığı ve hatta etkileşime bağlı tekrar öğrendiği mekânlardır (Incoğlu ve Aytuğ 2009). Kamusal mekân, ‘bir ayırım gözetmeden herkesin ulaşabildiği, kamusal hayatın içinde yaşandığı, bireylerin hem birbirleriyle hem de çevreyle ilişkiye geçtikleri fiziksel mekândır’ (Okumuş 2015,36) olarak da tanımlanmaktadır. Bu anlamda kapıdan dışarıya her adım attığımızda birebir deneyimleme şansımız olan kamusal mekânların tasarımı hem yaşam kalitemizi büyük ölçüde etkilemekte, hem de kentsel peyzaj arayüzünde estetik arayışları öne çıkarmaktadır.

Zaman içinde değişen sosyal ortam, kültürel yaklaşımlar, ekonomik kaygılar, toplumsal hayal kırıklıkları veya kitlesel olumsuzluklarla birlikte kentsel mekân örgütlenmesi ve açık alanların yüklendiği anlamlar değişmeye başlamış, estetik arayışlarla birlikte kamusal mekânlarda sanata olan ilgi ve ihtiyaç daha da artmış-

tır. Çünkü; iletişimin önemi anlaşılmıştır ve sanat, kendini ifade etme özelliği ile kentsel tasarımın bir parçası haline gelmiştir. Kapalı galeri mekânlarının sergileme alanı olarak kabul edilmesi yaklaşımının sorgulanmaya başlamasıyla birlikte, sanatın işlevi ve paylaşım şekli de irdelenmeye başlanmıştır. Özellikle 1910’ larda Marcel Duchamp ve Dadaist sanatçıların çalışmaları ile izleyicinin aktif olarak esere dahil edilmesi, sanatın sokağa çıkması ile daha dikkat çekici hale gelmiştir. ‘Dadaistlerin yaptığı Cabaret Voltaire’deki gösteriler, bu etkinliklerin ilk örnekleri olarak kabul edilir. Robert Simitsons, Dan Graham ve Gordon Matta-Clark gibi radikal sanatçılar, artık müze ve galerilerin kamusal alanı yeterince temsil etmediği ve sanatın beyaz kutunun (*white box*) dışına taşınması gerektiğini savunmuşlardır’ (Tan ve Boynik 2007, 15). ‘Tarihsel süreç içerisinde nesne ve sanat uygulamaları arasındaki yoğun ilişki, sanatçı, yapıt ve izleyici üzerine odaklanmıştır. 20. yüzyılla birlikte sanatçıların alternatif sergi mekânı arayışı kendiliğinden “mekân” kavramını ortaya çıkarmıştır’ (Toluyağ 2020,103) Bu yaklaşımla, 1950’lerden itibaren mekân düzenlemesi, asamblaj vb. kendini ifade biçimleri farklı kategorilerde farklı şekillerde hayat bulmaya başlamış ve sanatsal faaliyetler enstalasyon gibi deneysel çalışmalarla dikkat çekici hale gelmiştir. Enstalasyon, ‘temelleri izleyicilerin tasarıma dahil olmasını sağlayan ve mekânı etkin olarak kullanmayı prensip edinen sanatlara dayanır’ (Özçam 2019,65). Belirli bir fonksiyonu karşılayarak işlevsel tanımlanabilen ya da sadece sembolik anlamda görselliği ile kamusal mekânı yeniden anlamlandıran enstalasyonlarda bir dinamizmden söz etmek mümkündür. Meriç’e (2018,275) göre ‘Enstalasyon sanatı aracılığıyla sanatçılar sadece dışarıdan bakılan sanat nesnelere üretmezler, oturulabilen, etrafında gezilebilen, dokunulabilen, duyulabilen, tadılabilen, deneyimlenebilen ve farklı duyguları hissetmelerini sağlayabilen eserler üretilebilmektedir’. Kullanıcı ile etkileşim içine giren sanat ürünü akılda kalıcılığını arttırmakta, değişen kullanıcı

algıları ile her seyirci tarafından farklı yorumlanabilmektedir. Bu çeşitlilik de özellikle kamusal açık mekânın deneysel sanat işlerinin ve süreçlerinin gözlemlenebilmesine imkân veren ne derece önemli bir mekân olduğunu ifade etmektedir. ‘Enstalasyonda bir nesneyi mekâna yerleştirirken, seçilen nesnenin gösterge olarak herhangi bir mekânda sergilenmesi değil, seçilen mekânın kullanılan nesneye yaşam alanı olması hedeflenmektedir’ (Toluyağ 2020,104). Bu anlamda mekân bir deneyim alanıdır, hareketli unsurların kesişiminden oluşur ve içinde gerçekleşen hareketlerin toplamı aracılığı ile deneyimlenen bir yer haline gelir (Inceoğlu ve Aytuğ 2009).

‘Enstalasyon sanatı sınır tanımayan deneyime, mekân ve zaman kavramlarına yaklaşımı dolayısıyla disiplinlerarası ve aynı zamanda izleyiciyi içine alan bir sanat türüdür’ (Meriç 2018,274) tanımıyla birlikte özellikle alana özgü olarak tasarlanan ve kalıcı olması planlanan enstalasyonlar zamanla çevrenin bir parçası haline gelmektedir (Kapar 2018). Kamusal açık alanlarda gerçekleşen kentsel mekân aktivitelerinin toplumsal yapı üzerindeki etkileri bu noktada daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü; kenti oluşturan yapılar kadar kentsel boşluklar ve açık alanlar da toplumun her kesimini doğrudan etkileyen, bu anlamda doğru tasarlanması gereken unsurlar olarak ele alınmaktadır (Kapar 2018; Uzgören ve Erdönmez 2017). Nasar (1992, 1990), günlük aktivitelerinde insanların kentin kamu mekânlarında bulunmalarını, kentin şeklinin ve görünüşünün onu yaşayanları tatmin etmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Çünkü; zihindeki imgeleri etkileyen toplumsal kültür dinamikleridir. Toplumsal kültürün kentte ve mekânlarda oluşturduğu görüntüler sanatçılar tarafından yorumlanıp izleyiciye sunulmaktadır (Turan ve Erçevik Sönmez 2021).

‘Geleneksel sanattan ayrı tutulduğu nokta kendi çevresinden bağımsız bir sanat nesnesi içermiyor oluşu...’ enstalasyon sanatının kurgusal anlatım özelliği aracılığı ile mimari, kamusal sanat ve kavramsal sanat akımlarında kullanılan bir ifade biçimi olduğunu vurgulamak-

tadır (Sırma 2019,53). Bu ifade biçimini ise Yılmaz Bilgili (2021,32) ‘Enstalasyon sanatı, bir hareket veya stilden ziyade bir sanat eserinin üretim ve sergileme biçimidir’ şeklinde belirtmektedir. Enstalasyon sanatında nesne ve mekân bütünlüğünü oluşturmanın amacı, izleyiciyi kavramsal ve estetik anlamda etkilemektir. Sanatçı sergilediği eserlerinde, tasarım arkasında yatan fikrini ortaya koymak için her türlü malzemeyi ve tekniği bir arada kullanmaktan çekinmez. İzleyiciyi tasarıma dahil ederek bir deneyim sunmayı hedefler.

Mungan’a (2002) göre, ‘yerleştirme sanatlarının tümünde, açık ya da örtülü olarak “Sahne Tasarımı” düşüncesi yatmakta, bu yüzden yerleştirme sanatçılarının yaptığı iş, bir çeşit “Mekân Rejisi” olmaktadır’. Mungan (2002) yerleştirme sanatını, “Enstalasyon Tiyatrosu” olarak tanımlamaktadır. Sanatçı ile izleyici arasındaki ilişkiyi yeniden yapılandırarak etkileşimi sağlayacak, süreç/ürün ilişkisini sağlıklı-verimli şekilde ilerletecek, sürdürülebilir tasarım anlayışı için bu esnekliği destekleyecek strüktür seçimi ayrı bir tasarım problemidir. İnsan ve çevresi, birbirlerini sürekli etkiler ve biçimlendirir. Bu etkileşim ile aranan biçim, malzemeyi salt malzeme olmaktan kurtarıp ayağa kaldıran düzendir ve tarih boyunca strüktür kavramı ile birlikte anılmıştır. ‘Doğada gözlemlenen oluşumların “ölçek”, “işlev” ve “oluşum süreçleri” insan yapımı strüktürlerden farklı olmasına rağmen, malzeme, enerji korunumu, hafiflik ve bu hafifliğe rağmen sahip oldukları dayanıklılığın pek çok ilerici mimara ve mühendise esin kaynağı olduğunu düşünmek olasıdır’ (Selçuk ve Sorguç 2007,451). Çünkü strüktürün sahip olduğu soyut niteliği onun malzeme ve yapım yöntemleri ile ilişkili olmasını gerektirmektedir. Mekânı tanımlayan strüktür, ‘yapıda kullanılan malzemelelerin uygun tekniklerle birleştirilmesine dayanan ve farklı işlevleri gerçekleştirmek üzere kullanılan değişik yapı öğelerinin, yapının bütünü kurmak üzere statik kurallar uyarınca bağlantı kurmasını, birleşmesini ve kurgudaki tüm yüklerin

zemine güvenle aktarılmasını sağlayan sistemdir' (Wilson 1971,19). Atalayer'e (1994,205) göre strüktür; 'statik olarak ölçülebilir iç yapı sistemidir. Hareket etmeyen nesnelerin, üzerindeki kuvvet ve ağırlık ölçülerinin, matematiksel dengesi 'statik'dir. Strüktür, nesne ve varlığı yerçekimine karşı ayakta ve dengede tutan, iç yapının ölçüsel sistemi, düzenidir'. Bu anlamda pek çok strüktür sisteminden söz etmek mümkündür. Farklı yapısal özelliklere sahip olan sistemlerde, tasarımı ayakta tutacak olan detaylar, malzeme seçimi ve kullanılan teknoloji ile şekillenmektedir. Her mekân kendi içinde farklı imkânlar sunarken tasarımcı doğru alt yapıyı kurmak zorundadır. Malzemenin ön plana çıkarılması, strüktürün kendi kendini taşıyabilmesi veya çerçeve ile taşınabilmesi, içinin doldurulması, şişirilmesi vb. farklı yöntemlerle strüktürler oluşturulabilmektedir.

Çalışmada; özellikle büyük açıklıkları geçmede avantaj sağlayan, esnek malzeme ve uygulama detayları ile şehir içine rahatlıkla adapte edilebilen asma-germe strüktürler ile oluşturulan kamusal açık mekân enstalasyonları incelenmektedir. Enstalasyonları, malzeme-etkileşim-renk-geçirgenlik-esneklik-sürdürülebilirlik ve kentsel peyzaja kattığı estetik değer ekseninde incelemek, sanatçıların ifade biçimleri ile kentlilerin algısını ne şekilde etkilediği ile ilgili sonuçlara ulaşırken strüktürün öne çıkan özelliklerini vurgulamak amaçlanmaktadır.

2. ASMA-GERME STRÜKTÜRLERLE KURULAN ENSTALASYONLAR

Teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin strüktür kurulumlarına bakış açısını değiştirmesi ile birlikte, tasarımcıların fikirlerini iletme yöntemlerinde de değişiklikler olduğu ve yeni arayışlar içine girdikleri görülmüştür. Kamusal açık mekân enstalasyonlarında sanatçılar geniş alanlarda daha özgürce çalışabilmekte, strüktürün sunduğu olanaklarla daha büyük hacimler oluşturarak eserlerinin etkisini arttırabilmektedirler. Erbay'ın (2018,128) belirttiği gibi; teknoloji alanında yaşanan her türlü gelişme tasarımcılar

tarafından yorumlanarak sanatı kullanılabilir, ulaşılabilir ve keşfedilebilir hale getirmiştir.

Bu çalışmada asma-germe strüktürlerle oluşturulan enstalasyonların seçilmesinin amacı aşağıdaki araştırma soruları ile tanımlı hale gelmiş ve sınırlar belirlenmiştir;

- Asma-germe strüktürlerin mekânsal enstalasyon tasarımlarına etkisi nedir? Teknoloji faktörü ne derece etkilidir?
- Kamusal açık mekânlarda enstalasyonların işlevi nedir?
- Asma-germe strüktürlerle oluşturulan enstalasyonların kamusal açık mekânda kentsel peyzaja etkisi nedir?

Özcan'a (2017,107) göre strüktür, 'tasarım nesnesinin fiziksel yapısını tanımlayan, parçalar arasındaki düzen ve bu düzeni biçimlendiren kavramdır'. Keyser (1961, 22) strüktürü; 'tasarım ögesinin formu, onu bir araya getiren parçaları, bu parçaların bir araya geliş şekli ve tasarımın bütünü'nün bu parçalarla kazandığı anlam tasarımın strüktürünün içeriğidir' şeklinde ifade ederken, strüktürü oluşturan birimlerin, modüllerin bilinçli birlikteliklerinin öneminden bahsetmektedir. Söğüt'e (2004) göre çalışma özelinde incelenen asma-germe strüktür, salt basınca çalışan rijit ögelerle, salt çekmeye çalışan esnek ögelerden oluşmaktadır. 'Asma-germe strüktürler, yaşayan doğadaki lifler, kılcallar ve gözlenemeyecek kadar çok sayıdaki ağ sistemlerinden esinlenerek üretilmiştir. Açıklığın karesine bağlı olarak artan moment bu sistemlerde tamamen yok edilmiştir' (Söğüt 2004,107). Asma germe strüktürlerde kullanılacak yüksek mukavemetli malzeme ile kuvvet aktarımı, yük dağılımı dengeli bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Geniş açıklıkların membran, halat, çelik tel vb. dayanıklı malzeme ile düşük ağırlıklarla geçilebilmesi sistemin olumlu özelliklerindedir. Asma-germe strüktür kurulumunda asal ve yardımcı ögeler bir arada kullanılmaktadır. Asal öge örtü ögesi olarak tanımlanırken, yardımcı

öğeler kenar, destek ve ankraj olarak ifade edilmektedir (Söğüt 2004). Asma-germe strüktürler; esnek yapıları nedeniyle diğer strüktür çeşitlerine göre çok sayıda tasarım geliştirme imkânı sunarken; yarı saydamlıkları, yüksek dayanıklılıkları, doğal ışık alanı sunan ve daha az yapısal çeliğe ihtiyaç duyan hafif sistem olma özellikleri ile uzun açıklıklarda alan kullanımını serbestleştirmektedir. Strüktürün yenilenebilir, eklenenebilir olması ve değişimlere uyum sağlayabilmesi anlamında esneklik karşılanması beklenen bir kavramdır.

Sanatçının tasarımını ifade etmesinde bir araç olarak değerlendirdiği asma-germe strüktür ile oluşturulan enstalasyonlar incelendiğinde, kurulum amacına bağlı kısa veya uzun süreli olduğu, sembolik, estetik ve hatta bazı durumlarda pratik anlamda işlevsel özellikler taşıyabildiği görülmektedir. Bu çalışmada ise; strüktür kurulumunu daha iyi anlamak, kullanılan malzemeleri tanımlı hale getirmek, kamusal açık mekâna yerleşim şekline bağlı deneyim çeşitliliğini vurgulamak, teknolojik altyapı ile desteklenen örnekleri paylaşmak adına asma-germe strüktürle oluşturulmuş enstalasyonlar irdelenmiş ve sınıflandırılmıştır.

2.1. Yerleşim Şekline Göre

Kamusal açık mekâna dahil edilecek tasarımlarda alanın fiziksel boyutu, bağlantı ve erişim imkânları ile aktivite yoğun güvenli yerlerde sosyalleşmeyi destekleyecek çözümler yapılması yaşanabilirlik adına önem taşırken, mekânın kalitesini de artırıcı bir etki yaratmaktadır. Alanda veya yakın çev-

resinde bulunan bina sayısı-konumu-kat yüksekliği, atmosferik etkilerin hissedilebilir olması bağlamında planlamada ve/veya 3. boyutta hava akışını sağlayan, gün ışığını geçiren açıklıklar, alan kullanıcıları üzerinde farklı etkilere sebep olmaktadır. Bu anlamda kente estetik değer katmayı hedefleyen, kamusal canlılığı arttıran ve diğer strüktür çeşitlerine göre daha geniş alan kullanımına imkân veren asma-germe strüktür temelli enstalasyonlarla yaratılan ‘mekân içinde mekânlar’, izleyicilerin içine girebildiği, alanı farklı perspektiflerle deneyimleyebildiği uygulamalar sunabilmektedir. Belirli bir mekân için yapılan enstalasyonlar, çevreyle bütünsel bir izlenim yaratmaktadır. Bu anlamda eserler, mekânın yapısal özelliklerinden bağımsız olarak tek başına durabilir, sadece mekânın belirli bir noktasıyla bütünleşebilir veya mekânın kendisini dönüştürerek seyirciyi içine dahil edebilir (Özcam ve Kayan 2022).

2.1.1. Merkezi Yerleşim

Asma-germe strüktürle oluşturulan enstalasyonların sergilenenleri mekân içindeki konumu, okunurluluğu ve strüktür kurulumundaki bağlantı detaylarını etkilemektedir. Bağımsız halde ayakta durabilen bir tasarımla alandaki mevcut yapılara yerleşen tasarımlar arasında algısal ve teknik açıdan farklılıklar görülmektedir. ‘Mekânsal enstalasyonlarla birlikte kentsel mekân sanat nesnesinin kaidesi/altlığı konumuna geçer ve sanat, deneyim duygusuyla birlikte yerleşime bir kimlik kazandırır’ (Carr 1992). Çevresinde dolaşılabilen ve her noktadan temas edilebilen enstalasyonlarda etki uzun süreli devam eder.

Resim 1. Numen, Net Prostoria, Zagreb, 2021.

14x14 metre taban alana ve 4 metre yüksekliğe sahip enstalasyonda (Resim 1); çapraz çizgisel hareketle kurulan çelik konstrüksiyona gerilerek asılmış yüksek mukavemetli ağlarla geçirgenlik etkisi sağlanırken tüm bakış noktalarından net bir görsel akış sunulmaktadır (URL-1). Tasarımcıların Netko isimli dış mekân tek kişilik oturma elemanı tasarımlarından yola çıkarak ölçeğini büyüttükleri strüktürde, ana eleman çelik konstrüksiyon iken yardımcı eleman güvenli ağlar olarak net bir şekilde okunabilmektedir.

2.1.2. Yapıya Temaslı Yerleşim

Kamusal açık mekân içinde yer alan mevcut yapıya/yapılara temas eden enstalasyonlarda dikkatin tasarım üzerinde kalabilmesi için kullanılacak detaylara, malzeme seçimine ve ölçeğe daha fazla özen gösterilmektedir. Doluluk boşluk etkisi, geçirgenlik veya opaklık bu anlamda strüktür kurulumunu yönlendirici yaklaşımlar olarak düşünülebilir.

Enstalasyon (Resim 2), rüzgara bağlı hareket ederek değişen dinamik bir yapıya sahiptir ve Faber-Castell boya kalemlerine hayran olan İtalyan şarkıcı-söz yazarı Fabrizio De André'ye ithaf edilmiştir. Sistem, yaya yolu üzerine asılarak çevre binaların taş duvarlarına sabitlenmiş çelik teller ve onlara bağlı makara sistemi ile açılıp kapanabilen üçgen formundaki renkli kumaşlardan oluşmaktadır (URL-2). 12 farklı renk kalem fikri ile oluşturulan yelken etkisinde üçgen parçalar kapalı olduğunda dahi alandaki görsel etki devam etmektedir. Tasarım ile mevcut tarihi doku içine beklenmedik form ve renk ile ışık dahil edilerek kamusal açık mekâna farklı bir

kimlik kazandırılmış, alan monotonluktan kurtulmuştur.

2.1.3. Oran/Ölçek İlişkisine Bağlı Yerleşim

Kamusal açık mekân tasarımlarında insan ölçüsü oranların algılanmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü; insan çevresini kendi boyutuyla karşılaştırabildiğinde ölçek anlamlı hale gelebilmektedir. Cumhuriyet'in 75. yılı için Beşiktaş Meydanı'na yerleştirilen anıtın ancak Boğaz'ın karşı kıyısından görülebilmesi, meydanadaki yayalar tarafından algılanamaması örneği bu anlamda ölçü-ölçek-mekân oranının dikkate alınması gerekliliğini gözler önüne sermektedir (Bayram 2007,74). Buna karşılık söz konusu enstalasyon olunca oranlara bakışta değişiklikler kaçınılmazdır. Kamusal açık mekânın sahip olduğu fiziksel özellikleri yanında çevresel faktörlere ve kentin dokusuna bağlı olarak tasarlanan enstalasyonlarda dikkat çekicilik yanında çevreye uyumluluk aranan özelliklerdendir. Bu anlamda asma-germe sistemlerde örme, sarma, geçirme vb. yöntemlerin kullanılması ile oluşturulan tasarımlarda boyut hayal gücü ile sınırlanmaktadır. Özellikle geçirgen yüzey yaklaşımı ile oluşturulan tasarımlarda malzeme teknolojisi uzun ömürlülüğü desteklemektedir.

Resim 2. Renzo Piano ve Alvisi Kirimoto+ Partners, Sardunya, 2016.

Resim 3. nArchitects, Windshape, Fransa, 2006.

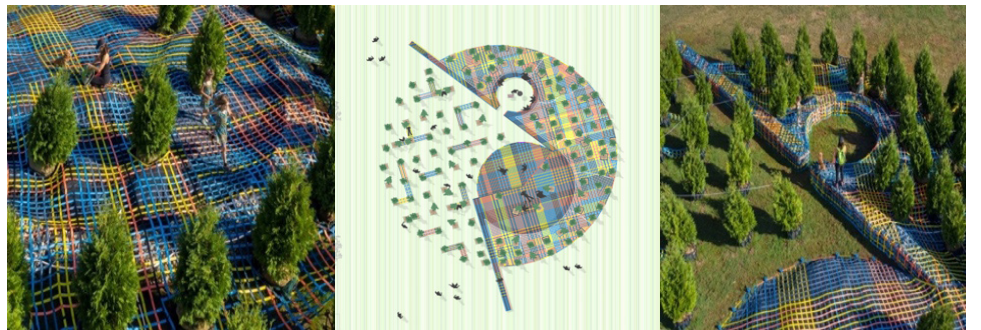
8 metre yüksekliğindeki iki pavyondan oluşan enstalasyonda (Resim 3); ip, plastik borular ve alüminyum parçaların temel bileşenlerinin tümü dijital olarak modellenerek biraraya getirilmiştir. Tasarımcılar, güçlü ancak esnek bir yapısal ağ oluşturmak için iki esnek malzemenin farklı özelliklerinden yararlanmışlardır. Yapısal bütünlüğü sağlamak için kullanılan bükülme ve gerilmiş beyaz polipropilen ip, yoğun bölgelere ve yüzeylere dokunarak istenilen alanları tanımlamak için sıkıştırılmıştır. Oldukça büyük bir alana tanımlanan tasarım, rüzgarla hareket eğilimi gösterirken kente ait farklı aktivitelere de ev sahipliği yapmıştır (URL-3).

130 ağacın pembe, sarı ve mavi renkli naylon, mukavemeti yüksek iplerle sarılması ile oluşturulan enstalasyonda (Resim 4), alan kullanıcıları tasarım üzerinde oyun oynamak, yürümek, oturmak gibi eylemleri gerçekleştirebilmektedir. Enstalasyon demonte edildiğinde; ağaçların sökülerek başka bir alana dikilmesi, dokuma malzemesinin bez çanta yapımında ve taşıyıcıyı oluşturan kazık, kireçtaşı vb. malzemenin alt yapı projelerinde kullanılması planlanmıştır (URL-4). Bu anlamda tasarım koruma ve dönüştürülebilir malzeme kullanımına eleştirel bir bakış getirmektedir.

2.1.4. Bölgeleendirme İle Yerleşim

Geniş açıklıklara sahip alanlarda gerçekleştirilen enstalasyonlarda, beklenmedik malzeme ve renk seçimi, alışılmadık temas ile kullanılacak tekrar öğeleri sayesinde özel alanlar tanımlanabilmektedir. Tasarımın rengi, formu ile oluşturulan odak noktalarında akılda kalıcılık büyük oranda artmaktadır.

Resim 4. SO-IL, Into the Hedge, Indiana, 2019.

Resim 5. Nomen, Tube Merano, İtalya, 2016

2.1.5. Sarkıtma İle Yerleşim

Asma-germe strüktürlerde sıklıkla kullanılan uygulama yöntemlerinden biri de sarkıtmadır. Hafif, esnek ve mukavemeti yüksek malzeme kullanımı ile her noktadan asma eylemi gerçekleştirilebilmektedir. Bu yaklaşımla istenilen açıklığın geçilebileceği, yükseklik ve genişlik farkı ile durağanlıktan uzak dinamik tasarımlar oluşturulabilmektedir.

Doğal çevre ile ilişkisini ön planda tutarak ağaçların dalları ve yaprakları arasında tasarlanan enstalasyonda (Resim 5), kurulan ağ köprü sayesinde yükselen bir orman hava yolu etkisi ile iletişim fikri desteklenmektedir (URL-5). Pek çok noktadan strüktür malzemesi ile ağaca bağlanan ve üzerinde yürünebilen tüpte, malzeme devamlılığı ile oluşan ağ örgüsü görüntüsü bağlantı detaylarını gizlemeyi de mümkün kılmaktadır.

2.2. Kullanılan Malzemeye Göre

Enstalasyon kurulumu özelinde baktığımızda, 'izleyici katılımı gerektiren enstalasyon sanatı teknoloji ile birleştirildiğinde izleyiciye yeni deneyimler sunmaktadır. Mekânın kullanılarak sanatçının iletmeyi amaçladığı anlam izleyici açısından dokunulabilir, hissedilebilir ve

deneyimlenebilir hale gelmektedir' (Meriç 2018,274). Bu bağlamda kullanılan malzeme aynı zamanda biçimin oluşması için bir araçtır ve teknoloji, fonksiyon, gereksinim etkenleriyle biçimin ortaya çıkmasını sağlar. Asma-gerilmenin ön planda olduğu strüktür kurulumunda tercih edilecek malzeme; yüklere karşı gösterdiği mukavemet, tasarıma kattığı estetik değer ve esnek kullanım imkânı ile birlikte düşünülmektedir.

2.2.1. Sıra Dışı Malzeme Kullanımı

Sıra dışı malzeme ve renk kullanımı ile alan içindeki uyaran sayısını arttırarak enstalasyonun görünürlülüğü de arttırılabilmektedir. Usluca'ya (2019,264) göre, '20. yüzyılda plastik sanatlarda yeni yaklaşımların ortaya çıkması ve çağdaş sanat akımlarının etkisiyle birlikte, sanatçılar geleneksel malzemelerin yanında hazır yapı ürünler, organik ve teknolojik nesnelere, tekstil lifleri ve ürünleri gibi geleneksel sanat için uzak görünen malzemeler kullanmaya başlamıştır'. Günümüzde ise; olabildiğince büyük açıklıkların az malzeme ile geçilmesi amaçlanırken daha fazla dikkat çekici unsurla tasarımlar gerçekleştirilmektedir. Tasarımlarda kontrast alanlarla doluluk-boşluk dengesini

Resim 6. Janet Echelman, Bending Arc, ST. Petersburg, United States, 2020.

tanımlamak strüktürü hafifletmek adına kendine uygulama alanı bulabilmektedir. Dünyayı kasıp kavuran pandemi döneminde evlerine hapsolan kentlilere moral kaynağı olan kamu-özel işbirliği enstalasyonda (*Resim 6*), kamusal açık mekân içinde fiziksel çevre şartlarına bağlı olarak, özellikle rüzgar etkisi ile günün belirli saatlerinde değişen renkli ışıklarla farklı görünümler sunulmaktadır. Kentlilerin güvenli bir şekilde biraraya gelebilecekleri, duysal deneyimler yaşayabilecekleri ve bunun yanında rüzgarı gözle görülür hale getirmeyi amaçlayan özel bir yerleştirme yapılmıştır (*URL-6*). Bu yaklaşımı ile tasarım, kamusal açık mekânın karşılaması beklenen doğal çevre öğeleri ile uyum, herkes tarafından ulaşılabilirlik, estetik anlamda çekicilik ve özellikle kentsel stresi azaltmaya yönelik özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Oldukça hafif-esnek olan elyaf malzemeden ve çelikten 15 kat daha güçlü fiber halatlar- dan oluşturulan enstalasyon, tasarlandığı yerden sökülerek daha sonra farklı lokasyonlara taşınabilme özelliği ile de sürdürülebilirliği desteklemektedir.

2.2.2. Akıllı/Etkileşimli Malzeme Kullanımı

Son dönem tasarımlarda, mühendislik ve doğa bilimleri alanları arasında karşılıklı faydaya dayanan iş birlikleri kurulmaya çalışılmaktadır. Gelecek ön görülerinde tasvir edilen yapı çevreyi düzenleyecek teknolojik alt yapı ve olanakları sağlamak için bütüncül bir yaklaşım anlayışı söz konusudur.

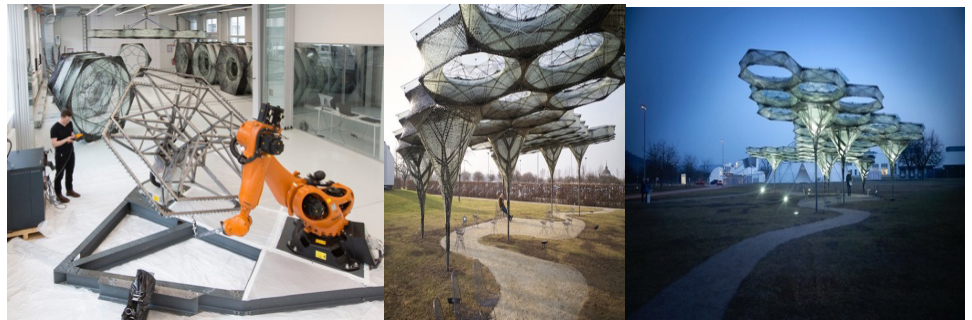
Biyomimikriyi yansıtmayı amaçlayan enstalasyonun (*Resim 7*) bileşenleri, elytra olarak bilinen uçan böceklerin kanat

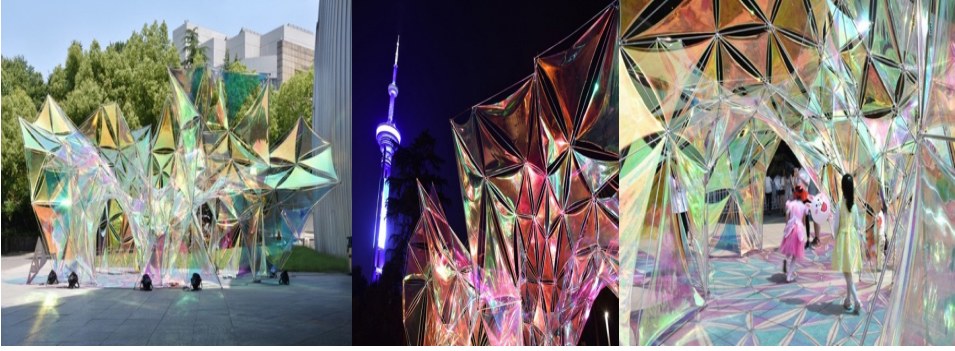
kabuklarının lifli yapısından esinlenerek bir robot tarafından üretilmiştir. Robotik üretim tekniğinin imkânları ile kompozit malzemeyi sarmanın yeni bir yöntemi bulunmuş ve bu sayede karbon lifleri yapısal bileşen olarak daha mukavemetli olacak şekilde kullanılabilmiştir. Strüktürü tanımlayan her bileşeni yapmak için robot, reçineye batırılmış cam ve siyah karbon fiberleri sertleştirmeden önce altıgen bir yapı iskelesine sarmaktadır (*URL-7*). Tasarımdaki her hücre ve sütun bireyseldir, anlamlı şekilde bir araya getirilerek bütünlük oluşturulmaktadır.

2.2.3. Tekstil Malzeme Kullanımı

Tekstil malzeme, enstalasyon sanatçısının tasarımlarını ifade ederken, kendini yansıtırken ve oluşturmak istediği atmosfer etkisini kurgularken kullandığı araçlardan birisidir. Gelişen teknoloji ile birlikte sanat ve mimarlık alanında daha esnek, mukavemeti yüksek, ince kesitli ve hafif olma özelliği ile renk alternatifleri sunan ve bu haliyle hayal gücünü destekleyen malzeme seçenekleri sunulmaktadır.

Resim 7. ICD-ITKE University of Stuttgart, Elytra Filament Pavilion, Almanya, 2016

Resim 8. Design School of Nanjing University of the Arts, Flora Pavilion, Çin, 2017.

Gökkuşağını kullanıcıya hissettirmeyi amaçlayan enstalasyon (*Resim 8*), güneşli veya bulutlu hava durumuna bağlı olarak kentlilere sürekli değişen ve yenilenen görsel bir şölen sunmaktadır. 272 içi boş paslanmaz çelik bilyeden ve farklı uzunluklara sahip 703 paslanmaz çelik borudan oluşan strüktür üzerine üçgen formda ve yarı saydam PVC kumaş tespit edilerek kurulum gerçekleştirilmiştir. Roma çiçek tanrıçası Flora’ dan esinlenen enstalasyonda, ışık yansımaları, gölgeler, tayfsal geçişler algılar üzerinde oldukça etkilidir (*URL-8*).

2.2.4. Geri Dönüşüm Malzeme Kullanımı

Günümüz yapı teknolojilerinin gelişimi sonucunda mimarinin vardığı nokta olan “sürdürülebilirlik” algısı enstalasyon sanatında da büyük bir önem taşımaktadır. Enstalasyonların çoğunluğunun geçici yerleştirmeler olduğu düşünülürse, strüktürleri geri dönüştürülebilir malzemeden üretmek mantıklı bir çözüm olacaktır.

Koza algısını kullanıcıya hissettirmeyi amaçlayan enstalasyon (*Resim 9*), çok katmanlı şeffaf yapışkan bandın alan içinde oluşturulan yapı arasına gerilmesi ile tanımlı hale gelmiştir. Proje için, dört gün boyunca direklerin etrafına 45 km’lik bant sarılmıştır. Taşıyıcı dikmeler

arasında sürekli dolanan bantlar ile organik formların büyümesine olanak sağlanmış ve sonunda da amorf bir yüzeye ulaşılmıştır (*URL-9*). Belirli noktalarda tanımlanan kesikler/açıklıklar ile izleyiciler tasarımın içine girme-içinden geçme-temas etme deneyimine de sahip olabilmıştır.

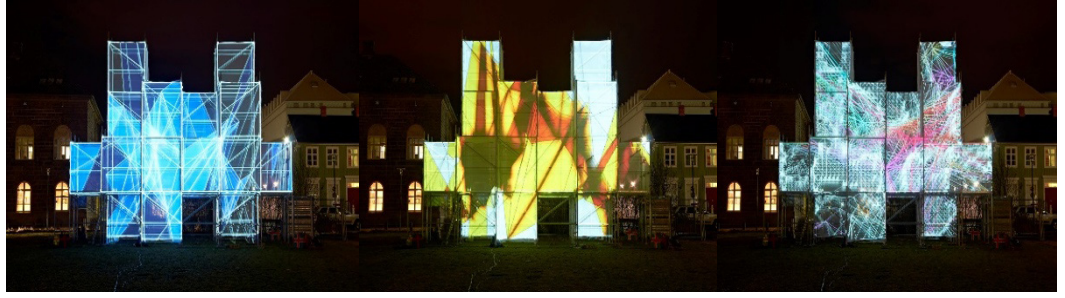
2.3. İşleve Göre

Kamusal açık mekânlar ‘...bilinçli veya bilinçsiz olarak insanların duygularını etkileyen sembolik anlamlarla yüklüdür. Çevrenin simgesel anlamı, en önemli etken olmasa da, insanın kendini bir yere ait hissetmesinde önemli bir rol oynar’ (*Lang 1987*). Mekânsal enstalasyonlar da düşünceleri karşı tarafa aktarma isteği ile şekillenmekte ve işlev tam bu noktada tasarım için gerekli tüm ilişki ve parçaların birleşimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapar’ın (*2018,2334*) Ranciere’den (*2010,19*) aktardığına göre; ‘izleyicinin görmesi gereken şey aslında yönetmen olan kişinin ona gösterdiği. Hissetmesi gereken şey ise, yönetmenin seyirciye aktardığı enerjidir’. Bu anlayışla pratik, estetik veya sembolik anlamda farklı önceliklerle tasarımları ifade etmek mümkündür.

Resim 9. Numen, Tape, Almanya, 2010.

Resim 10. Marcos Zotes ve UNSTABLE, Pixel Cloud, İzlanda, 2013.

2.3.1. Sembolik İşlev

Günümüz kamusal açık mekân enstalasyonları buldukları lokasyona bağlı olarak anlam boyutunda iletişim öncelikli çeşitli yükleri de üstlenmektedir. Sanatın her alanında olduğu gibi enstalasyonlar da taşıdıkları anlamı kentlilere hem estetik hem de duygusal anlamda yaşatmayı hedeflemektedir. Bu tür yaklaşımları ‘öncesinde işlevi yoğun olan fakat atıl kalan’ ve ‘işlevi yoğun olan fakat etkisinin arttırılması istenen’ alanlarda görebiliriz.

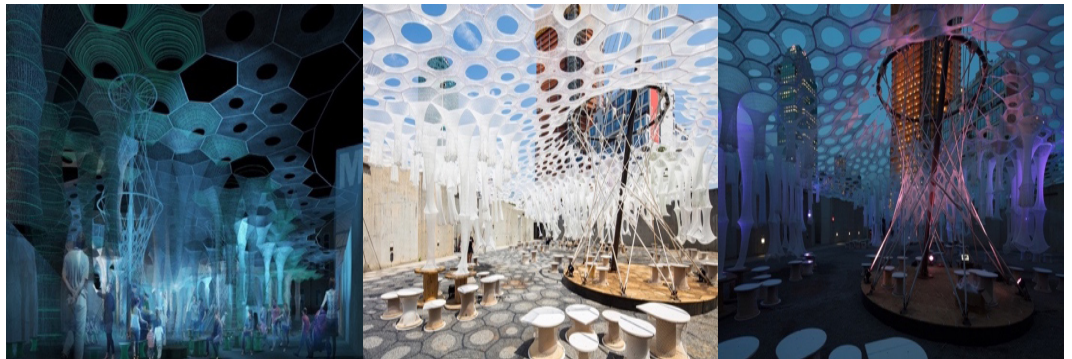
Pikselli bir bulutu çağrıştırmayı amaçlanan enstalasyon (Resim 10), sıradan bir iskele yapısının çok sayıda beyaz ağ kumaş katmanından oluşan gözenekli bir zarla kaplanması sonucu etkili bir ışık ve ses ortamına dönüştürülmüştür. Zar, sahip olduğu gözenekli yapısı ile geçirgenliğe sahipken aynı zamanda yüzeylerine yansıtılan ışığı da yakalamaktadır (URL-10). İki farklı ışık kaynağından yansıtılan videolarla ışık yayılımı tüm alanı doldurmakta, ışık ve gölge oyunları ile izleyiciyi etkisi altına almaktadır. Çalışmada, siyasi anlamda karışıklıkların yaşandığı 2008 dönemi sonrası kentliler ilk defa toplu ortak bir deneyimi paylaşmak için Austuvöllur Meydanı’nda bir araya gelmiştir. Çevresi ile birlikte

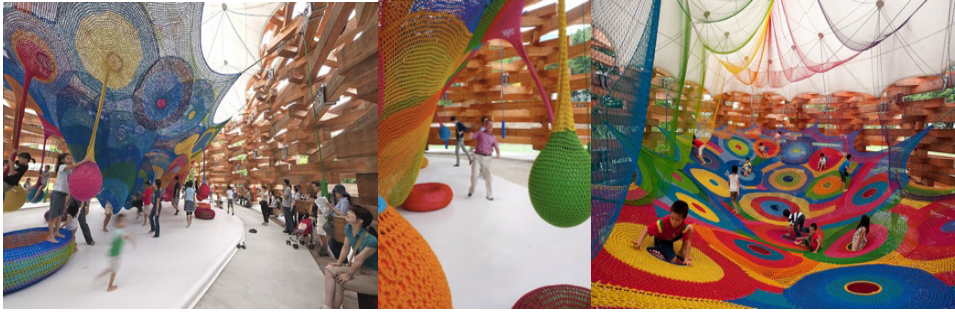
düşünüldüğünde geçici bir ateşkes alanına dönüşen enstalasyon, sembolik bir işlev yüklenmektedir.

2.3.2. Işığın Yönlendirme / Şekillendirme İşlevi

Kamusal açık mekânlar, çoğu zaman kentin imajını destekleyen bir su ögesi ve/veya farklı renkte-doğrultuda-şiddette ışık ögesi kullanımı ile bunun yanında çeşitli fiziksel özelliklerinden dolayı kentliler tarafından tercih edilmektedir. Bu anlamda özellikle ışık kullanımı ile kamusal mekânlarda gece-gündüz değişimi enstalasyonların okunurluğunda ve algılanmasında farklı etkilere sebep olmaktadır. Gündüz gün ışığı ile doğal aydınlatılma imkânı bulan tasarımlarda hissedilenler ile gece ay ışığı altında oluşan görüntüler farklı bir ifade biçimine dönüşmektedir. Tasarımların detaylarının anlaşılabilirliği için doğru yönden gelecek yeterli ışık kaynağının önemi de oldukça büyüktür. Değişen aydınlık seviyelerine sahip açık alanlar bu anlamda görsel zenginliği/çeşitliliği destekleyerek, günün farklı zaman dilimlerinde kentin estetik değerini yükseltmektedir.

Resim 11. Jenny Sabin Studio, Lumen, Newyork, 2017.

Resim 12. Tezuka Architects ve Toshiko Horiuchi Macadam, Woods of Net, Japonya, 2009.

Enstalasyonla (Resim 11), gün boyu değişen gün ışığı şiddetini, yönünü ve rengini yakalayıp paylaşmak/sergilemek amaçlanmıştır. Tasarım için 250 adet asılı boru görünümüne sahip aslında dijital olarak örülmüş ve robotik olarak dokunmuş elyaf kullanılmıştır. 100 adet geri dönüştürülmüş makara taburesinin oturma alanı tanımladığı enstalasyonda, hareket algılayan buğulanma sistemi ile interaktif bir alan tanımlanmıştır (URL-11). Belirli noktalarda taburelerle birleşen tavan örgüsünden sarkmalar alanda bütünsellik oluştururken aynı zamanda dolu alanları da ifade etmektedir. Gece-gündüz değişiminin rahatlıkla takip edilebildiği, etkileşim ve hafiflik ile geçirgenliğin ön planda olduğu tasarımda, çevreye duyarlı sürdürülebilir bir etki oluşturulmuştur.

2.3.3. Mekân Deneyimini Ön Plana Çıkarma İşlevi

Enstalasyonun sanat terminolojisindeki anlamı 'mekân içerisine yapılan yerleştirme' dir fakat sık sık mekân içinde mekânlar yarattığı da görülmektedir. Deneyimi ön planda tutması amaçlanan bu enstalasyon türünde felsefe/düşünce 'kabuk içinde kabuk' anlayışı olarak ifade edilebilir. Mekânın dış çeperine ek olarak bir iç mekân kısıtlamasına da gidilen bu enstalasyonlar genelde kullanıcılar ile

etkileşimiyle ön plana çıkmaktadır.

Ağ sanatçısı Toshiko Horiuchi Macadam'ın el örgüsü ile oluşturulan enstalasyon (Resim 12) ile özellikle çocukların oynaması, yuvarlanması için alanlar tanımlanmıştır. Japon ahşap tapınaklarında kullanılan yöntemle herhangi bir metal parça olmaksızın tamamen ahşaptan oluşturulan geçirgen bir çerçeve/ kabuk tasarlanmıştır (URL-12). Bu yaklaşımla, dış mekân ile iç mekân arasında sınırın olmadığı ve tasarımın dışarıdan da algılanmasının mümkün olacağı şekilde kentliler alana çekilmektedir.

2.3.4. Kullanıcı Deneyimi İle Oyun İşlevi

Kamusal açık mekânlarda tanımlanmış enstalasyonlarda tasarım kent kullanıcılarını içine alacak bir deneyim mekânına dönüştüğünde, akılda kalıcılığı güçlenmekte ve alanda geçirilen süre artmaktadır.

Her yaştan insanın bir arada bulunabileceği, birbiri ile iletişim kurabileceği kamusal açık mekânlarda, kentlilere aktivitelerini gerçekleştirmek için farklı platformlar tanımlanması yaşanabilirlik anlamında oldukça önemlidir. Kentlilerin oyun eylemiyle tanışabileceği tamamen deneyim odaklı enstalasyon (Resim 13) heykelsi bir formda tasarlanmıştır ve aslında konumlandırıldığı alanı

Resim 13. ANNABAU, Sculptural Playground, Almanya, 2011.

Resim 14. Jair Strascnow ve Gitte Nygaard, Off-Ground, Danimarka, 2013.

dönüştürmüştür (URL-13). Alanda yer alan ağaçlar arasında dolanan çelik borularla ve onlara asılan farklı yüksekliklerdeki ağlarla oluşturulan tırmanma yüzeylerinde bir döngü söz konusudur. Enstalasyonun içinden geçip gitmek, ona asılmak ve tırmanmak vb. eylemleri gerçekleştirmek mümkün olmakta, sanat eseri herkes tarafından ulaşılabilir bir hale gelmektedir.

2.3.5. Alana İlave İşlev

Kamusal açık mekânların farklı algılanabilmesi, kentli üzerinde heyecan duygusunu uyandırabilmesi alana dahil edilecek beklenmedik formda, işlevde ve konumda enstalasyonlarla mümkün olabilir.

Enstalasyon (Resim 14), kamusal açık mekânda en basit ihtiyaçlardan biri olan oturma eylemine karşılık gelen standart yaklaşımlara farklı ve eğlenceli bir bakış açısı getirmek için tasarlanmıştır (URL-14). Bireysel veya toplu halde uzanmaya, sallanmaya, ilişmeye imkân verecek şekilde dönüştürülebilir yüzeyler için alışılmışın dışında bir malzeme tercihi yapılmış ve taşıyıcı sistemi oluşturan mavi dikmelere yangın hortumları asılmıştır. Enstalasyon, alanı deneyimleyenler tarafından olumlu tepkiler almış ve bu anlamda sosyalleşmeyi de desteklemiştir.

3. SONUÇ

Kamusal açık mekânlar, değişen kentli beklentileri-ihyaçları ve günümüz kamusal sanat anlayışı ile kültürel bir odak olma özelliklerini, sosyal etkileşime dair sundukları imkânlar doğrultusunda desteklemektedirler. Bunun yanında; kullanıcı çeşitliliğine bağlı psiko-sosyal gerilimleri-farklılıkları dengeleme-tolere etme özelliğine sahip, mimari ve estetik

anlamda kent kullanıcılarını memnun eden mekânlardır.

Günümüz tasarımcıları gelişen teknolojik imkânlar sayesinde tasarımlarında yeni bir dil oluşturma şansına sahip olarak çalışmalarının kavramsal altyapısını izleyiciye en doğru şekilde aktarma noktasında alternatif yöntemler üretebilmektedirler. Uygulamalardan biri olan kamusal açık mekânlarda oluşturulan ve kamusal canlılığa etkisi olan mekânsal enstalasyonlar ile insanlar alanda farklı deneyimler yaşama imkânı bulabilmektedirler. Sadece izleyici olarak kalmadan tasarımın içine dahil olabilmek, tasarıma dokunmak, onu hissetmek ve deneyimlemek anlamında duyulara hitap etme durumu mekânsal enstalasyonların etkisini güçlendirmektedir. Şaşırtmak ve bir fikri aktarmak isteği uyandıran çalışmalar akılda kalıcılığı arttırarak daha tanımlı ve anlamlı hale gelmektedir. Büyük ölçülerde tasarlanarak kamusal açık mekân içinde kendine yer bulan enstalasyonları mümkün kılan kullanılan strüktürdür. Bu anlamda sanatsal çalışmalarda kullanılan strüktürde tercih edilen teknik, malzeme, kompozisyon ve duyguyu aktarma şekli kamusal açık mekânların sahip olması beklenen imaj ve sosyalleşme parametrelerini yönlendirmektedir. Seçilen strüktür, enstalasyonun göreceği ilgiyi ve kamusal mekâna katacağı değeri doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmada asma-germe strüktürler kamusal açık mekân için tasarlanmış enstalasyonlar özelinde incelenmiş, konumlandırıldıkları alan ile ilişkileri, kullanılan malzeme özellikleri ve işlev başlıkları üzerinden sahip oldukları kentsel peyzaj değeri temasına vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Değerlendirmenin

sonuçları şu şekildedir:

- Asma-germe strüktür, sanatsal ifade ile kavramsal altlığın kamusal mekânda arayüz olarak kent kullanıcılarına aktarılmasında bir araç olarak kullanılmaktadır.
- Asma-germe strüktür, oran-ölçek ilişkisine bağlı olarak diğer strüktür yöntemlerine göre kamusal açık mekânda farklı biçim üretilebilmesine olanak sunmaktadır. Hafif çelik gergi sistemlerle, membran malzeme ve/veya ip/halat kullanımı ile istenilen açıklıklar farklı bağlama teknikleri ve/veya asma aparatları kullanılarak yarı geçirgen bir biçimde kurulabilmektedir. Sistemin geçerek-kilitlenmesi, hacim değiştirmesi, ara parçalarla modüllerin bir araya gelmesi noktasında herhangi bir uygulama sınırı bulunmaması avantaj olarak sayılabilmektedir. Bu anlamda strüktür; tasarımcıların fikirlerini somut hale getirmelerini desteklemektedir.
- Asma-germe strüktür; işleve bağlı olarak seçilen bağlantı elemanları ile kolayca sökülüp takılabildiği ve bunun yanında sürdürülebilir, dönüştürülebilir olma özelliğine sahip olduğu için; lojistik, depolama, geri dönüştürülebilirlik açısından avantajlı bir uygulama şeklidir.
- Asma-germe strüktür kullanımı ile oluşturulan enstalasyonlar; akıllı ve etkileşimli malzeme kullanımlarıyla tasarımda yenilikçi tavırların sunumuna imkân tanımaktadır.
- Asma-germe strüktür kullanımı ile oluşturulan enstalasyonlarda; dayanıklı, esnek, gözenekli, şeffaf vb. çeşitli malzeme kullanımı ile geniş açıklıkların tasarlanabilmesi mümkün olmaktadır. Tasarımlarda günışığı geçirgenliği ile beklenmedik etkilere ulaşabilmektedir. Strüktür, sahip olduğu bu özellik ile işlevsel veya sanatsal olduğu kadar estetik anlamda da kentsel peyzajı doğrudan etkilemektedir.
- Asma-germe strüktür kullanımı ile

oluşturulan enstalasyonlarda; doğa dostu, geri dönüştürülebilir malzemeyle sürdürülebilir tasarım uygulamaları yapılabilmektedir.

- Asma-germe strüktür kullanımı ile oluşturulan enstalasyonların sahip olduğu izleyici katılımı imkânı ile geçicilik ve dönüştürülebilirlik özelliklerinin sunduğu algısal avantaj, akılda kalıcılığı artırma potansiyeline sahiptir. Kamusal açık mekânda çoğu zaman geçici olarak kurulan enstalasyonlarla, kentlilerin mekânı yeniden tanımlaması mümkün olurken aynı zamanda kentli belleği de etkilenebilmektedir.
- Günümüzde kamusal açık mekânların sahip olduğu işlev gerek kentliler gerekse kent dışından ziyarete gelenler için kimlik açısından oldukça önemli olabilmektedir. Enstalasyonlar ile kent mekânında anlam bozulmasına uğramış veya atıl durumda bulunan alanların tekrar veya yeni bir nirengi noktası haline getirilmesi mümkündür. Bu da asma-germe strüktürlerin oluşturduğu biçim ve diğer strüktür yapım yöntemlerinden farklı olmasından kaynaklanan “odak yaratma” özelliği ile mümkün olmaktadır.
- Farklı strüktür çözümlerinde olduğu gibi asma-germe sistemler de farklı disiplinlerden tasarımcıların birlikte çalışmasına imkân sağlamakta, biçimsel bakış açılarını yansıtabilecekleri çoklu anlam taşıyan çok disiplinli çalışmaların yapılabilmesine olanak tanımaktadır.

Özellikle büyük açıklıkları geçmede avantaj sağlayan, malzeme ve uygulama açısından sunduğu esnek yaklaşımlarla şehir içine rahatlıkla adapte edilebilen asma-germe sistemlerle oluşturulan kamusal açık mekân enstalasyonlarının, çeşitli kentsel mekân aktivitelerinin gerçekleşmesine de imkân sağladığı görülmüştür. Kamusal mekânlarda, kitlelerin sosyalleşmesi, belirli bir amaç için bir araya gelmesi söz konusu olabilmektedir. Etkileşimli enstalasyon tasarımları ile kentliler kamusal mekân ile ilişkilerini

farklı bir boyuta taşıyabilme imkânı bulabilmektedir.

Çalışma kapsamında sınıflandırılan örnekler, kamusal açık mekân enstalasyonları ve asma-germe strüktür ilişkisinde yöntemsel çeşitliliği vurgulamaktadır. Yapılan sınıflandırma ile enstalasyonların alana ne şekilde yerleştirildiğinin insan algısı üzerinde etkisi, tasarımda kullanılan malzemenin estetik anlamda kentsel peyzaja katkısı, tasarıma eklenen ilave işlevlerin kentlinin tasarıma dahil olma süresine etkisi öne çıkarılmıştır. Beklenmedik boyuta ve forma sahip asma-germe strüktürlerle oluşturulan enstalasyonların, izleyici katılımı ön planda yaklaşımları ile her geçen gün etki alanını arttırarak kamusal açık mekânlarda daha sık kullanılacağı öngörülmektedir. Bu anlamda çalışmanın, yer alan güncel örnekler arttırıldığında başlıklara ilave yapılarak içeriğinin zenginleştirilebileceği ve yeni tanımlamalar için de fırsat yaratan bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alexander, C., Ishikawa, S., ve Silverstein, M. (1977). *A Pattern Language Towns, Buildings, Construction*, New York: Oxford University Press.
- Atalayer, F. (1994). *Temel Sanat Öğeleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi GSF Yayını.
- Bayram, B. (2007). Kamusal mekân kalitesinin yükseltilmesinde yöntemler ve kamusal sanatın rolü (Yayınlanmamış doktora tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Carr, S. (1992). *Public Space*, Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- Erbay, F. (2018). Teknolojinin Sanat Ortamındaki Etkisi, ICUHTA International Congress of Usage of High Technology in Arts, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları, ISBN: 978-605-4827-52-7 (elektronik), 128-135, 19-20 Nisan.
- Erdönmez, E., ve Çelik, F. (2016). Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri. TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, (14), 145-163.
- İnceoğlu, M., ve Aytuğ, A. (2009). The Concept of Urban Space Quality, Megaron, 4(3), 131-146.
- Kapar, S. (2018). İç Mekân Enstalasyonlarının Oluşum Koşulları ve Sanat İzleyicisinin Çalışmanın Varlığına Olan Katkısı, Social Sciences Studies Journal, 4(19), 2329-2338.
- Keane, J. (2002). Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümleri. Medya Kültür Siyaset İçinde, Süleyman İrvan (Der.), İkinci Basım, Ankara: Alp Yayınevi, 295-337.
- Kejanlıoğlu, B. (2004). Medya Çalışmalarında Kamusal Alan Kavramı. M. Özbek (Du.), Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayınları, 688-713.
- Keyser, W. (1961). *Structure, Wood, and the Form of Furniture*, Rochester Institute of Technology RIT Scholar Works, Thesis, 5-26-1961, 21-22.
- Kılınç, C., ve Tural, O. (2021). 21. Yüzyılda Deneysel Kamusal Sanat, İdealkent, (COVID-19 Sonrası Kentsel Kamusal Mekânların Dönüşümü), 198-220.
- Lang, J. (1987). *Creating Architectural Theory. The Role of The Behavioral Sciences in Environmental Design*, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi*, çev: İrem Başaran. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Meriç, N. (2018). Enstalasyon Sanatında Yüksek Teknoloji Kullanımı, ICUHTA International Congress of Usage of High Technology in Arts, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları, ISBN: 978-605-4827-52-7 (elektronik), 274-281, 19-20 Nisan.
- Mungan, M. (8 Aralık 2002). Var Olmanın İşaretleri, Milliyet Gazetesi, Kültür Sanat.
- Nasar, J.L. (1992). *Environmental aesthetics: Theory, research, and application*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nasar, J.L. (1990). The evaluative image of the city. *Journal of the American Planning Association*, 56(1), 41-53.
- Okumuş, S. (2015). Eser ve manifestosu bağlamında kamusal alanda enstalasyon (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Özat, S., Sönmez, A., ve Özbek Sönmez, İ. (2017). Kamusal Mekânlarda Asma Germe Mambren Sistemlerin Kullanımı, <https://yapidergisi.com/kamusal-mekânlarda-asma-germe-mambren-sistemlerin-kullanimi/>, 5.
- Özcan, N. (2017). Fütürizm ve çit örücülüğünün tekstil tasarımında tekstür, strüktür ve form oluşumuna etkileri (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Özçam I. (2019). Ticari Mekânlarda Enstalasyonla Yaratılan Dinamikler. *Tasarım+Kuram Journal*, 15(27), 64-76. 10.14744/tasarimkuram.2019.06978.
- Özçam, I., ve Kayan, H. Z. (2022). Learning from Experience: Installation Art in Design Education. *Online Journal of Art & Design*, 10(3), 150-165.
- Ranciere, J. (2010). *Özgürleşen Seyirci*. Çev.: E.Burak Şaman. Metis Yayınları, İstanbul.
- Selçuk, S. A., ve Sorguç, A. G. (2007). Mimarlık Tasarımı Paradigmasında Biomimesis'in Etkisi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22(2), 451-459.
- Sırma, T. (2019). Modern Sanatta Nesne ve Mekân İlişkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Söğüt, M. A. (2004). Oturma elemanın tasarımında strüktür ve yüzey kaplama malzemesinin biçime etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Tan, P., ve Boynick, S. (2007). Olasılıklar, Duruşlar, Müzakere: Güncel Sanatta Kamusal Alan Tartışmaları. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 193, 15-17.
- Toluyag, D. (2020). Sanat Pratiğinde Enstalasyon, Mekân, Nesne. *Akademik Sanat*, 5(11), 101-114.
- Turan, T., ve Erçevik Sönmez, B. (2021). Duvar Resimlerinin Mimari Mekânlar Bağlamında Analizi, *Journal of Architectural Sciences and Application*, 6 (1), 288-300. DOI: 10.30785/mbud.821836.

Usluca, Ö. E. (2019). Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Tekstil, *İdil Dergisi*, 8(54).

Uzgören, G., ve Erdönmez, M. E. (2017). A Comparative Study on the Relationship Between the Quality of Space and Urban Activities in the Public Open Spaces, *Megaron*, 12(1), 41-56.

Yılmaz Bilgili, M. G. (2021). 15. İstanbul Bienali'ndeki Enstalasyon Çalışmalarının Göstergebilim Açısından İncelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Wilson, F. (1971). *Structure: The Essence Of Architecture*, ye. Studio Vista, London.

İnternet Kaynakları

URL-1: <http://www.numen.eu/installations/net/prostoria/>

URL-2: https://arqa.com/en/_arqanews-archivo-en/piazza-faber-in-sardinia.html

URL-3: <https://inhabitat.com/luminous-windscapes-pavilion-swags-and-morphs-with-each-passing-breeze-in-lacoste-france/narchitects-windshape/>

URL-4: <https://www.dezeen.com/2019/09/27/so-il-colourful-hammock-installation-indiana/>

URL-5: <http://www.numen.eu/installations/tube/merano/>

URL-6: <https://www.archdaily.com/944245/bending-arc-installation-janet-echelman>

URL-7: <https://www.archdaily.com/806242/elytra-filament-pavilion-icd-itke-university-of-stuttgart>

URL-8: <https://www.archdaily.com/880155/flora-pavilion-design-school-of-nanjing-university-of-the-arts>

URL-9: <https://www.designboom.com/design/dmy-2010-award-winner-forusenumen>

URL-10: <https://www.archdaily.com/356993/pixel-cloud-installation-unstable>

URL-11: <https://www.archdaily.com/874661/jenny-sabin-studios-light-capturing-lumen-installation-debuts-at-moma-psl>

URL-12: https://www.archdaily.com/39223/woods-of-net-tezuka-architects?ad_medium=gallery

URL-13: <https://www.archdaily.com/139145/sculptural-playground-annabau>

URL-14: <https://installationmag.com/adults-at-play/2013>

Resim Kaynakları

Resim 1: <http://www.numen.eu/installations/net/prostoria/>

Resim 2: <https://www.designboom.com/art/renzo-piano-alvisi-kirimoto-sardinia-sails-installation-piazza-faber-tempio-pausania-07-28-2016/>

Resim 3: <https://www.archdaily.com/4608/windshape-narchitects>

Resim 4: <https://www.dezeen.com/2019/09/27/so-il-colourful-hammock-installation-indiana/>

Resim 5: <http://www.numen.eu/installations/tube/merano/>

Resim 6: <https://www.archdaily.com/944245/bending-arc-installation-janet-echelman>

Resim 7: <https://www.archdaily.com/806242/elytra-filament-pavilion-icd-itke-university-of-stuttgart>

Resim 8: <https://www.archdaily.com/880155/flora-pavilion-design-school-of-nanjing-university-of-the-arts>

Resim 9: <https://www.designboom.com/design/dmy-2010-award-winner-forusenumen>

Resim 10: <https://www.archdaily.com/356993/pixel-cloud-installation-unstable>

Resim 11: <https://www.archdaily.com/874661/jenny-sabin-studios-light-capturing-lumen-installation-debuts-at-moma-psl>

bin-studios-light-capturing-lumen-installation-debuts-at-moma-psl

Resim 12: <http://www.tezuka-arch.com/english/works/museum/choukoku-no-mori-net-no-mori/>

Resim 13: <https://www.archdaily.com/139145/sculptural-playground-annabau>

Resim 14: <https://www.archilovers.com/projects/96673/off-ground.html>